

Ortaokul öğrencilerinin okul aidiyet duygusu ve okul iklimine ilişkin algıları**Kenan Sayılır¹, Fatma Çıtlak², Orhan Töngel³, Sinan Tomakin⁴**

DOI 10.5281/zenodo.10668476

Özet

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin okullarına, öğretmen ve arkadaşlarına aidiyet duygusu ve düzeyinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Veriler, Ordu ilinin Altınordu ilçesinde öğrenim gören toplam 347 ortaokul öğrencisine 25 sorudan oluşan bilgi toplama tekniği olan "anket" uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma betimsel bir çalışma niteliğindedir. Araştırma evrenini ortaokulda öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Örneklemini ise Ordu'nun Altınordu ilçesinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri arasından basit random örnekleme yöntemi ile seçilen öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma nicel veri toplama yöntemi ile yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, çeşitli yollarla elde edilen bulguların, önceden ortaya konulmuş temalara göre yorumlanmasıdır. Araştırma, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve okul personelinin destekleyici olarak algılanması, akademik programdan memnuniyet, okul kaynaklarının yeterliliği ve okula aidiyet duygusu değişkenleri ile öğrencilerin okul iklimi algıları arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Okul paydaşlarının öğrenciler ile daha samimi ve öğrencilerin güven duygularını arttıracak zeminde ilişkiler kurmasının, öğrencilerin okul iklimine karşı sahip oldukları olumlu algılarını arttırdığını göstermiştir. Öğrencilerin okul iklimi algılarına bakışlarını etkileyen diğer bağımsız değişkenlerin ise okul kaynaklarının yeterliliği ve okula aidiyet hissetme durumları olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: okula aidiyet duygusu, okul iklimi, ortaokul öğrencileri**Secondary school students' sense of school belonging and perceptions of school climate****Abstract**

This research aimed to examine the sense and level of belonging of secondary school students to their schools, teachers and friends. The data was obtained by applying a "survey", an information collection technique consisting of 25 questions, to 347 secondary school students in the Altınordu district of Ordu province. The research is a descriptive study. The research population consisted of students studying in secondary school. The sample consisted of students selected by simple random sampling method among secondary school students studying in the Altınordu district of Ordu. The research was conducted with a quantitative data collection method. A descriptive analysis technique was used to analyse the data. Descriptive analysis is the interpretation and summarisation of data collected in various ways according to previously revealed themes. The research shows a positive and significant relationship between the variables of teachers, school administrators and staff as supportive, satisfaction with the academic program, adequacy of school resources and sense of belonging to the school, and students' perceptions of the school climate. It has been shown that school stakeholders establishing more sincere relationships with students that increase their sense of trust increases students' positive perceptions of the school climate. Other independent variables that affect students' perceptions of school climate are the adequacy of school resources and their sense of belonging to the school.

Keywords: sense of belonging to school, school climate, secondary school students

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, kenansayilir52@gmail.com

² Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, fatmacitlak87@hotmail.com

³ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, orhantongel@hotmail.com

⁴ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, sinan_tomakin@hotmail.com

Giriş

Örgüt iklimi kavramı sosyal bilimler alanında araştırma yapan birçok araştırmacının, örgüt ortamındaki değişimi araştırmaya başlamalarına bağlı olarak 1950'li yılların sonlarına doğru ortaya çıkmıştır. Eğitim örgütleriyle ilgilenen araştırmacılar örgüt ikliminin tanımlanması konusunda ilk çabaları göstermiş olmalarına karşın, kavramın pratik boyutları işletme bilimcileri tarafından ortaya konmuştur (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991). Örgüt iklimi konusunda ilk araştırmalar, bu kavramın tanımlanması ve boyutlarının ölçülmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Örgüt iklimi, bir örgütü diğer örgütlerden ayıran ve örgütteki paydaşların davranışlarını etkileyen özellikler bütünü olarak tanımlanabilir (Hoy ve diğerleri, 1991). Örgüt iklimi, örgütün kimliğini ifade eder. Örgütü bir bütün olarak ele alır ve betimler. Örgüt iklimi, bir örgütün önemli ortak özelliklerinin algılanma biçimi olarak da tanımlanabilir. Örgüt iklimi, örgüt paydaşları tarafından algılanan, onların tutum ve davranışlarını belirleyen veya etkileyen öğeler bütünüdür. Örgütsel kültürü oluşturan somut unsurları, örgüt ikliminin bütünü olarak görebiliriz. Okullarda örgüt ikliminin en yaygın tanımını Halpin ve Croft (1963) tarafından ilköğretim okullarına ilişkin yapılan öncü çalışmaya dayanmaktadır. Onların yaklaşımı okullarda öğretmen-öğretmen ve öğretmen-müdür arasındaki ilişkinin önemli boyutlarını belirlemeye yöneliktir. Bu bağlamda, örgüt iklimi okulların doğasını analiz etmede kullanılan bir çerçeve olarak görülebilir (Hoy ve Miskel, 1987). İklim kavramı genellikle okulda ve sınıfta öğrencilerin yaşam kalitesi tanımlamak için kullanılır. Bir okulun ikliminden söz etmek için fiziki ortam, atmosfer, kaynakların kullanımı vb. kavramların kullanıldığı görülür. Bu nedenle, okul ikliminin nasıl tanımlanması ve ölçülmesi gerektiği konusunda farklı görüşler söz konusudur. Bir okulun iklimi, diğer okulların ikliminden ayıran ve paydaşların davranışını etkileyen içsel özelliklerin tümünü yansıtır. Okul iklimi, okul çalışanları tarafından algılanan, onların davranışlarını etkileyen ve okuldaki davranışlara ilişkin kolektif bir algıya dayanan tutarlı özelliğidir. Okul ikliminin tanımlanmasına ve ölçülmesine ilişkin ilk çalışmalarda, öğretmen-öğretmen ve öğretmen-yönetici etkileşiminin önemli boyutlarının belirlenmesi şeklinde bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu araştırmalarda, okul iklimi örgütsel kişilik olarak yapılandırılmıştır. Bu nedenle, okul iklimi, okulun kişiliği olarak da kabul edilebilir. İnsan için kişilik ne ise okul örgütü açısından da iklim odur. Örgüt iklimi öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer paydaşların okul ortamına ilişkin algılarını yansıtan genel bir terimdir. Okul iklimi örgütteki formal ve informal ilişkilerden, paydaşların kişiliklerinden ve liderlik davranışlarından etkilenir. Okulun kendine özgü bir değer sistemi oluşturması ve belirlediği amaçlara etkili şekilde ulaşması, olumlu ve sağlıklı bir örgüt iklimi gerektirir. Öğrencilere ilişkin yüksek başarı beklentisinde bulunulması, öğretmenlerin yeni fikirlere açık olmaları ve paydaşlar arasında güven duygusunun olması sağlıklı bir okulun özellikleri arasında gösterilmektedir.

Olumlu ve sağlıklı bir okul ikliminde, akademik gelişime ve öğrenmeye önem verilir. Öğrenciler, öğretmenler ve okul idaresi arasında olumlu ilişkiler vardır. Okulun tüm üyeleri birbirine saygı duyar, okulda adil ve tutarlı bir disiplin politikası izlenir, aile desteği ve katılım önemsenir. Bu nedenle, öğrencilerin okula bağlılık göstermesi, okul iklimi ve okuldan memnuniyet ile ilişkilidir. Okul iklimi, öğrencilerin öğrenme, güvenlik duygusu ve risk alma gibi özelliklerini olumlu ya da olumsuz olarak etkiler.

Okul iklimi, açık okul iklimi ve kapalı okul iklimi olarak ikiye ayrılmaktadır. Açık okul ikliminde görülmesi beklenen davranışlar; kendine ve kurumuna yüksek miktarda güven duyma, yüksek çalışma motivasyonu ve işlerden daha az kaçma isteğidir (Özdemir ve diğerleri, 2010). Açık okul ikliminin olduğu okullarda yöneticiler, öğretmenler ve öğrenciler arasında etkili bir iletişim olduğu görülmektedir. Bu tip okullarda okul müdürü liderlik özelliklerini tam olarak yerine getirmekte ve öğretmen ile öğrencilere ihtiyaç duyulması halinde destek olmaktadır. Açık okul ikliminde güvenli bir çalışma ortamı ve akademik başarının olduğu görülmektedir. Öğretmenler yöneticilerine, öğrenciler ise öğretmenlerine güvenmekte, okulda eğitim veren ve eğitim gören herkes birbirine saygı duymaktadır. Açık okul iklimine sahip okullarda öğretim programları titizlikle hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Açık okul ikliminde hem öğretmenler hem de yöneticiler aile katılımına önem vermektedir. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve yöneticilerin yanı sıra ailelerinde kurumu sahiplenmesi olumlu bir okul ikliminde bulunması gereken bir gereklilik olarak görülmektedir (Özdemir ve diğerleri, 2010).

Açık okul iklimine sahip okullarda görülen olumlu iklimin, akademik başarı açısından önemli olduğu bilinmektedir. Olumlu okul iklimi olan kurumlarda öğretmenler ve öğrenciler arasında okulu sevme ve bağlanmaya etki eden pozitif bir etkileşim gerçekleşmektedir ve bu etkileşim akademik başarıyı arttıran en önemli etken olarak görülmektedir. Aynı zamanda okulun üyelerinin birbirine saygı duymakta ve adalet, hak gibi kavramlar önemsenmektedir. Adalet anlayışının gelişmiş olması öğrencilerin hak ettiği başarıyı gurur duyarak taşımasına sebep olmaktadır. Öğrenciler güvensizlik, huzursuzluk ve haksızlık gibi durumlarla karşı karşıya kalmadıkları için kendilerini derslerine vermekte ve kurumun akademik başarısını yükselttiği görülmektedir.

Yapılan araştırmalar (Hoy ve Hannum, 1997), açık okul iklimine sahip okullarda sürdürülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin, öğrencilerin akademik başarısı ve sonraki yaşantılarında gerçekleştireceği deneyimler bakımından oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda, öğrencilere, açık okul iklimine sahip okullarda eğitim verebilmek için, öncelikle onların bakış açılarına göre açık okul iklimini belirleyen faktörlerin bilinmesi gerekmektedir (Blum, 2005).

Kapalı okul ikliminde ise öğretmenler kendilerini daha az güvende hissettiklerinden işten kaçma isteği daha sık görülen bir davranış şekli olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapalı okul ikliminin görüldüğü okullarda öğretmenler ve öğrenciler mutsuz, kuruma bağlılık yok denecek kadar az ve akademik başarı oldukça düşüktür. Bu tarz okullarda müdür liderlik özelliklerini otoriter ve koruyucu bir şekilde uygulamaktadır. Kapalı okul iklimini soluyan öğrenciler de şiddet eğilimli davranışlar göstermeye daha yatkındır. Ayrıca kapalı okul iklimine sahip okullarda okuldan kaçma ve şiddet, hırsızlık, yalan söyleme gibi uygunsuz hareketlerde bulunma gibi olumsuz davranışların daha sık görüldüğü bilinmektedir (Hoy ve diğerleri, 2002). Kapalı okul iklimine sahip okulların özelliği olan olumsuz okul iklimi ise öğrenciyi akademik başarıdan uzaklaştıran en önemli etkenlerden biri olarak görülmektedir. Olumsuz okul ikliminde öğrenciler okulun diğer üyelerine karşı ön yargı beslerler. Okulun hiçbir üyesi birbirine güvenmemekte ve okuldaki çalışma ortamı okulun tüm üyelerinin huzursuzluğuna sebep olmaktadır. Kendilerini dışlanmış ve yok sayılmış

hisseden öğrenciler, enerjilerini derse vermek yerine, okulda karşılaştıkları sorunlar ile mücadele etmeye daha fazla çaba göstermektedir (Blum, 2005).

Okullar öğretmen, öğrenci ve okulun diğer paydaşlarının birer yaşam alanıdır ve her birinin kendine has özellikleri bulunan kurumlardır. Bu nedenle okulların nitelikleri fiziki yapı, uygulanan program, geliştirilen kültür, yönetim stili, kişiler arası ilişkinin biçimi gibi alt bileşenlerde araştırılmaktadır. Okullar bu başlıklar altında belirli zaman aralıklarında belirli standartlara göre eğitim-öğretime başlarlar fakat öğrenciler her zaman okulun sunduğu imkânlardan memnun olmayabilirler. Buna bağlı olarak da okula aidiyet tutumlarında ciddi değişiklikler yaşanmaktadır. Öğrencilerin okuldaki yaşamla ilgili olumlu tutum geliştirmeleri büyük oranda okulun yaşam kalitesiyle ve öğrencilerin okuldan beklentilerinin karşılanmasıyla ilgilidir (Sarı, 2012). Okullardaki yaşam niteliğinin belirlenmesinde bu nedenle öğrenci görüşlerinin önemli bir yeri vardır. Okulların sevilen yerler olmaları, öğrencilerde heyecan ve istek uyandırması da okulda oluşan iklimle ilgilidir. Bu nedenle okul memnuniyeti öğrencilerin okul iklimine karşı duyguları, okulda olmaktan hoşlanmaları, ihtiyaçlarının karşılanma düzeyleriyle ilgili tutumları, okulun tüm bileşenlerine karşı ilgi ve tutumlarının dışı yansımaları olarak görülebilir (Wilner, 2011).

Okulların birer yaşam alanı olması ve burada büyük çoğunlukta öğrencilerin vakit geçirecek öğrencilerin yaşayacak olması, öğrencilerin gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarına göre okulları yapılandırmayı mecbur kılmaktadır. Fiziki yapının ve okul içinde düzenlenen etkinliklerin, okulda oluşturulan iklimin de keyif alınan, merak edilen ve hoşlanılan niteliklerde olması gerekir (Altındağ, 2015). Bu nedenle öğrencilerin okulla ilgili nasıl bir algıya sahip oldukları, kendilerini buraya ne derece ait hissettiklerinin bilinmesi önemlidir. Eğer bir öğrenci kendini bu okula ait hissediyor, okula gelmekten hoşlanıyor, okuldaki yaşamdan zevk alıyor, ihtiyaçlarının karşılandığına inanıyor, okulda öğretmen ve arkadaşları ile değer görüyorsa okulla ilgili olumlu tutumlara sahip olur (Sarı, 2013; Özdemir ve Sezgin, 2011)

Okula aidiyet duygusu her yaş grubunda önemli olmakla birlikte, özellikle ergenlik döneminde daha da büyük önem taşımaktadır. Çünkü Hamm ve Faircloth'un (2011) da belirttiği gibi bireyler bir topluluğa ait hissettiklerinde kendilerini önemli hisseder ve diğer topluluk üyelerine güvenebilir. Aidiyet duygusundan beslenen bu güven duygusu da ergenlik döneminde hem günlük sosyal yaşamda hem de okul yaşamında özel bir önem taşır. Aidiyet duygusu, depresyon ve riskli öğrenci davranışları gibi olumsuz psikososyal sonuçların oluşmasına karşı bir tampon ve koruyucu bir faktör olabilmektedir (Nichols, 2008). Aidiyet duygusunun egemen olduğu okullarda depresyon, sosyal ret ve okul problemlerinin azaldığı, iyimserlik düzeyinin arttığı belirlenmiştir (Anderman, 2002). Bunun yanı sıra ergenler okullarındaki diğer insanlar tarafından önemsendiğinde, kendilerini okulun bir parçası olarak hissettiklerinde, madde kullanımı, şiddete başvurma, akran zorbalığı gibi istenmeyen davranışlara daha az eğilimli olmaktadır (Mcneely, Nonnemaker & Blum, 2002).

Okulda öğrenciler arkadaşları tarafından kabul edilmek, sevmek ve saygı görmek ister. Arkadaşları tarafından sevilmeyen ve kabul görmeyen öğrenci kendini mutsuz ve yalnız hissedecektir. Yavuzer (2004, s.37) çocuğun akranlar tarafından reddedilmesinin veya alaya alınmasının benlik değeri ve güven duygusunun büyük bir darbe almasına neden olabileceğini

belirtmiştir. Bowers (1997) yaptığı çalışmada akranları tarafından reddedilen çocukların psikolojik ve sosyal sorunlar başta olmak üzere okulu bırakma, bağımlılık, yetersiz istihdam ve başarısız evlilikler yaşamada yüksek risk altında olduklarını belirlemiştir. Leonard'a (2002) göre de akran ilişkileri geliştiremeyen öğrenciler çocuk suçlarına karışmaya, yetişkinlikte sağlıksız mutsuz hayat sürmeye, duygusal sorunlar yaşamaya ve intihara kalkışmaya meyillidirler. Oysaki başkaları tarafından saygılı davranılan öğrenciler, okulda daha mutlu olmakta, deneyimlerinden daha çok tatmin olmakta ve hedeflerini gerçekleştirmek için daha çok çalışmaktadır.

Okul iklimine ilişkin yapılan araştırmalar genellikle öğretmen ve öğrenci davranışlarını ve algılarını belirlemeye yöneliktir. Bununla birlikte, okul ikliminin öğrenciler tarafından nasıl algılandığına ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu nedenle, öğrencilerin okul iklimine ilişkin algılarını belirlemeye yönelik araştırmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Okul ikliminin başarı ve karşılıklı güvene dayalı olması, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrencilerle olumlu ilişkiler kurması, öğrencileri desteklemesi, öğrencilerin okulda iyi arkadaşlıklar edinmesine zemin hazırlar. Okulların fiziki ortamının ve sosyal etkinliklerinin yeterli olması, akademik programların öğrencilerin gelişimini desteklemesi ve şiddetten arınmış, güvenli bir okul iklimi, öğrencilerin okuldaki memnuniyetini artırarak öğrencilerin okula daha fazla bağlanmalarına yardımcı olabilir.

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda okullar ile ilgili yapılan araştırmalarının araştırma konuları arasında okul aidiyeti okul memnuniyeti ve okul iklimi ciddi ve geniş yer tutmaktadır. Okullar, okul paydaşlarının okullardan beklenen ihtiyaçları giderme konusunda yetersiz kalabilmekte, belirlenen sorunlara çözüm sunmak amacıyla geliştirilen politikalar da çoğu kez yönetim odaklı olabilmekte ve öğrenci ihtiyaçlarından habersizce hazırlanabilmektedir. Araştırmanın, okul yönetiminin etkili politika geliştirmesine önemli ölçüde yardımcı olabilecek öğrenci paydaşının okul aidiyetiyle, okul memnuniyeti ve okul iklimine uyum ilgili görüşlerinin ve gerçek tutumlarının belirlenmesine katkı sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın literatüre ve alandaki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Okullar toplum ve bireyin eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla örgütlenmiş kurumlardır. Bu kurumlar büyüklüğü ve verdiği hizmet çeşitliliği bakımından öğrencilerin önemli bir yaşam alanlarıdır. Bu alanların öğrenci ihtiyaçları dikkate alınarak yönetilmesi, buna uygun politikaların geliştirilmesi, okul program, öğretmen-öğrenci ilişkilerinin, okul kültürü ve etkinliklerinin de buna uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Okulun öğrenci için güven verici ve öğrencilerin severek ve isteyerek geline bir yer olması gerekir. Bu araştırma, öğrenci aidiyeti, öğrenci memnuniyeti ve okul iklimine uyum bakımından okulun içinde bulunduğu duruma ışık tutmaktadır. Bulgular özellikle uygulamacılar için önemli sonuçlar ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Amacı

Okullar öğrencilerin akademik başarısını yanı sıra yaşantılarında ve özellikle kişilik gelişimlerinde önemli bir yere sahiptir kurumlardır. Bu nedenle okul yaşam kalitesinin üzerinde durularak öğrencilerin okul yaşamından duydukları tatmin düzeyinin, kendilerini mutlu ve güvende hissedip hissetmediklerinin, onlara sunulan eğitim öğretim hizmetinin niteliğinin araştırılması büyük bir öneme sahiptir. Bu çalışmada Ordu ili Altınordu ilçesindeki ortaokullarda öğrenim gören

öğrencilerin okul aidiyetleri ve okul iklimine ilişkin görüşleri farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algılarını etkileyen değişkenlerin neler olduğunu belirlemektir. Ayrıca belirlenen değişkenlerin hangi derecede öğrencilerin okul iklimi algılarını etkiledikleri de çalışmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır. Okul ikliminin başarı, destek ve güvene dayalı olması, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrencilerle iyi ilişkiler kurması ve onları desteklemesi, okulun fiziki ortamının ve sosyal etkinliklerinin yeterli olması, akademik programların öğrencilerin gelişimini desteklemesi ve şiddetten arınmış, güvenli bir okul iklimi öğrencilerin okuldan memnuniyetini arttırarak onların okula daha fazla bağlanmalarına yardımcı olabilmektedir.

Araştırmanın alan yazındaki önemli bir eksikliğin giderilmesine katkı sağlayacağı; elde edilen bulguların öğrencilerin okula aidiyet duygularının geliştirilerek, okuldaki eğitim yaşantılarından çok yönlü ve en üst düzeyde faydalanmalarına yönelik uygulamalar/önlemler geliştirilmesine dayanak oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu gerekçelerle yapılması gereği duyulan bu araştırmanın genel amacı ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve okul iklimine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir.

Bu kapsamda, araştırmanın alt problemlerini aşağıdaki şekilde ifade edilebiliriz:

- 1) Öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, okulun bulunduğu yerleşim yeri, öğrencinin sınıf düzeyi vb.) okulun fiziki olanakları, akademik programlardan memnuniyet, destekleyici okul yönetimi ve öğretmen davranışları, okula aidiyet duygusu ile okul iklimine ilişkin algıları arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
- 2) Öğrencilerin demografik özellikleri, okulun fiziki olanakları, akademik programlardan memnuniyet, destekleyici yönetici ve öğretmen davranışları, okuldaki şiddet algısı ve okula aidiyet duygusu değişkenleri, okul iklimine ilişkin algılarının anlamlı yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Araştırma, tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Betimsel tarama modelinde, belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemine veya problemlerine cevap aranır. (Karasar, 2005). Tarama modeli kullanılan bu araştırma ile ortaokul öğrencilerinin görüşleri anket kullanılarak betimlenmeye çalışılmıştır. Araştırma bu yönüyle betimsel bir çalışma niteliğindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Ordu ilindeki ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemi ise Ordu'nun Altınordu ilçesindeki ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma evreninden olasılık örnekleme yöntemiyle seçilen 347 öğrenci oluşturmaktadır. Olasılık örnekleme yöntemi araştırmacıların olasılık teorisine dayalı bir yöntem kullanarak daha büyük bir popülasyondan örnekler seçtiği bir örnekleme tekniğidir. (Lewis, 2015). Araştırmacıları olasılıklı örnekleme yöntemlerini tercih etmeye iten avantaj olasılıklı örneklemede, öğeler rastgele seçim yöntemiyle seçildiğinden, olasılık kuramına göre,

örneklemin, evrenin parametrelerini doğru yansıtmaya ihtimali ile genellenebilirliğinin çok daha yüksek düzeyde olmasıdır (Coyne, 1997).

Tablo 1. Öğrencilerin Okul Düzeyine Göre Dağılımları

Okul Düzeyi	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Ortaokul	347	% 100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 100'ü ortaokul seviyesinde öğrenim gören öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

Sınıf Düzeyi	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
5.Sınıf	71	% 20,46
6.Sınıf	86	% 24,78
7.Sınıf	121	% 34,87
8.Sınıf	69	% 19,88

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin, % 20,46'sı 5.sınıfta, % 24,78'i 6.sınıfta, % 34,87'si 7.sınıfta, % 19,88'si 8.sınıfta öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyeti	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Kız	212	% 61,10
Erkek	135	% 38,90

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 61,43'ünün kız öğrenci, % 38,57'sinin erkek öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Yerleşim Yerine Göre Dağılımları

Yerleşim Yeri	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
İl Merkezi	225	% 64,84
İlçe Merkezi	53	% 15,27
Mahalle	69	% 19,89

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 64,84'ü il merkezinde, % 15,27'si ilçe merkezinde, %19,89'u mahalledeki okullarda öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma nicel veri toplama yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen ve toplam 33 maddeden oluşan bilgi toplama tekniği olan "anket" uygulanmıştır. Anketin birinci bölümünde, öğrencilere yönelik; cinsiyet, sınıf düzeyi, okulun yerleşim birimi (il, ilçe, mahalle) vb. bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölüm ise, "Ortaokul Öğrencilerinin Okul Aidiyet Duygusu ve Okul

İklimine İlişkin Algıları” hakkında sorular içermektedir. Veri toplama aracı, 5’li likert tipinde (hiç, az, orta, çok, tam) hazırlanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Anketin geçerlik çalışması alan uzmanlarıyla, güvenilirlik çalışması ise Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı ile yapılmıştır. Araştırmanın verileri, öğrencilere anketin basılı olarak dağıtılması ve öğrencilerin kendilerine uygun seçeneği işaretlemesi ile toplanmıştır. Veri toplama süreci bir ay sürmüştür.

Verilerin Analizi

Form katılımcılar tarafından doldurulduktan sonra her bir formdan elde edilen veriler excel tablosuna aktarılmış ve tablolar numaralandırılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz; çeşitli yollarla toplanan verilerin önceden ortaya koyulmuş temalara göre yorumlanması ve özetlenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel istatistiki yöntemlerden aritmetik ortalama hesaplamaları yapılmıştır. Araştırma verileri SPSS 25 Paket Programı ile analiz edilmiştir. Her maddeye ilişkin yüzde ve frekans değerleri verilmiş, değişkenlere ilişkin ise anlamlı bir yığılmanın olduğu maddeler verilmiştir. Anketin güvenilirliği için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Anket verileri betimsel olarak analiz edilmiş, tablolarla sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu başlık altında, araştırmaya katılan öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları deneyimlere, sorunlara yönelik tutumlarını ortaya çıkarmaya yönelik bulgular yer almaktadır. Öğrencilerin “Okulumuzdaki yöneticilere, öğretmenlere ve diğer yardımcı personele güvenirim.” sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.Okulumuzdaki yöneticilere, öğretmenlere ve diğer yardımcı personele güvenirim.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	13	% 3,71
Az	25	% 7,14
Orta	86	% 24,57
Çok	82	% 23,43
Tam	141	% 40,28

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin “Okulumuzdaki yöneticilere, öğretmenlere ve diğer yardımcı personele güvenirim.” sorusuna %3,71’i hiç, %7,14’ü az, %24,57’si orta, %23,43’ü çok, %4,28’i tam olarak cevapladığı görülmektedir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri okuldaki personele güvendikleri sonuçlardan anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin kendilerine ait odalarının olup olmadığına ilişkin yanıtları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 6. Okul yönetimi ve öğretmenlerim ilettiğim sorunların çözümünde bana yardımcı olurlar.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	13	% 3,74
Az	22	% 6,34
Orta	58	% 16,71
Çok	104	% 29,97
Tam	150	% 43,22

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin “Okul yönetimi ve öğretmenlerim ilettiğim sorunların çözümünde bana yardımcı olurlar.” sorusuna %3,74’ü hiç, %6,34’ü az, %16,71’i orta, %29,97’si çok, %43,22’si tam olarak cevaplamışlardır. Elde edilen verilere göre okul yönetimi ve öğretmenler öğrencilerin sorunlarının çözümü ile yeteri kadar ilgilendiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin “derslerin işlenişi için yeterli süre ayrılıp ayrılmadığına” ilişkin yanıtları Tablo 7’te verilmiştir.

Tablo 7. Derslerin işlenişi için yeterli süre ayrılmaktadır.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	3	% 0,86
Az	7	% 2,01
Orta	33	% 9,51
Çok	65	% 18,73
Tam	239	% 68,87

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %0,86’sı hiç, %2,01’i az, %9,51’i orta, %18,73’ü çok, %68,87’si tam olarak cevaplamışlardır. Elde edilen verilere göre öğretmenlerin derslerin işlenişi için yeterli süre ayırdıkları göstermektedir.

Öğrencilerin “derslerde anlamadıkları bir konuyu öğretmenlerine rahatlıkla sorup sormamalarına” ilişkin yanıtları Tablo 8’te verilmiştir.

Tablo 8. Derslerde anlamadığım bir konuyu öğretmenlerime rahatlıkla sorabiliyorum.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	28	% 8,06
Az	20	% 5,76
Orta	75	% 21,61
Çok	55	% 15,85
Tam	169	% 48,70

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %8,06’sı hiç, %5,76’sı az, %21,61’i orta, %15,85’i çok, %48,70’i tam olarak cevaplamışlardır. Elde edilen verilere göre öğrenciler derste anlamadıkları konuları öğretmenlerine rahatlıkla sorabilmektedirler.

Öğrencilerin “Sınıflarımız ders işlemeye uygun ortamlardır.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Sınıflarımız ders işlemeye uygun ortamlardır.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	17	% 4,90
Az	26	% 7,50
Orta	53	% 15,27
Çok	80	% 23,10
Tam	171	% 49,28

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %4,90’u hiç, %7,50’si az, %15,27’si orta, %23,10’u çok, %49,28’i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre öğrenciler için sınıfların ders işlemeye uygun ortamlar olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin “Okulda öğrencilere temel ahlaki değerler (doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik, vb.) kazandırılmaktadır.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Okulda öğrencilere temel ahlaki değerler (doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik, vb.) kazandırılmaktadır.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	21	% 6,05
Az	23	% 6,62
Orta	60	% 17,29
Çok	81	% 23,34
Tam	162	% 46,69

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin % 6,05’i hiç, %6,62’si az, %17,29’u orta, %23,34’ü çok, %46,69’u tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre öğrencilere okullarda temel ahlaki değerlere yönelik (dürüstlük, yardımseverlik, vb.) kavramlara yeterince yer verildiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin “Ders araç ve gereçlerini (projeksiyon, etkileşimli/akıllı tahta, bilgisayar, laboratuvar, kütüphane vb.) etkin bir şekilde kullanıyoruz.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Ders araç ve gereçlerini (projeksiyon, etkileşimli/akıllı tahta, bilgisayar, laboratuvar, kütüphane vb.) etkin bir şekilde kullanıyoruz.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	14	% 4,03
Az	33	% 9,51
Orta	67	% 19,30
Çok	76	% 21,90
Tam	157	% 45,25

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %4,03’ü hiç, %9,51’i az, %19,30’u orta, %21,90’ı çok, %45,25’i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre öğretmenler derslerde

ders araç ve gereçlerini (projeksiyon, etkileşimli/akıllı tahta, bilgisayar, laboratuvar, kütüphane vb.) etkin şekilde kullandıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin “Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme iş/işlemleri yapılırken öğretmenlerimiz objektif/tarafsız davranır.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin ölçme ve değerlendirme iş/işlemleri yapılırken öğretmenlerimiz objektif/tarafsız davranır.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	26	% 7,50
Az	19	% 5,47
Orta	69	% 19,88
Çok	86	% 24,78
Tam	147	% 42,36

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %7,50’si hiç, %5,47’si az, %19,88’i orta, %24,78’si çok, %42,36’sı tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme iş/işlemlerinde objektif/tarafsız davrandıkları söylenebilir.

Öğrencilerin “Okulda kendimi güvende hissediyorum.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. Okulda kendimi güvende hissediyorum.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	19	% 5,47
Az	23	% 6,62
Orta	73	% 21,03
Çok	68	% 19,59
Tam	164	% 47,29

Tablo 13 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %5,47’si hiç, %6,62’si az, %21,03’ü orta, %19,59’u çok, %47,29’u tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin büyük çoğunluğu okul ortamında kendilerini güvende ve rahat hissetmektedirler.

Öğrencilerin “Okulda Atatürk’ü ve devlet büyüklerini daha iyi tanıdım ve onlara sevgim ve saygım arttı.” sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Okulda Atatürk’ü ve devlet büyüklerini daha iyi tanıdım ve onlara sevgim ve saygım arttı.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	3	% 0,86
Az	2	% 0,57
Orta	25	% 7,20
Çok	49	% 14,12
Tam	268	% 77,25

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %0,86'si hiç, %0,57'si az, %7,20'si orta, %14,12'si çok, %77,25'i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrenciler okullarında Atatürk'ü ve devlet büyükleri hakkında yeterince bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin "Okul yönetimine/idaresine ihtiyaç duyduğumda rahatlıkla ulaşabilirim." ilişkin yanıtları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Okul yönetimine/idaresine ihtiyaç duyduğumda rahatlıkla ulaşabilirim.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	11	% 3,17
Az	18	% 5,18
Orta	53	% 15,27
Çok	64	% 18,44
Tam	201	% 57,94

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %3,17'si hiç, %5,18'i az, %15,27'si orta, %18,44'ü çok, %57,94'ü tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin büyük bölümü herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında okul yönetimine rahatlıkla ulaşabildiklerini belirtmiştir. Bu sonuç okul yönetiminin öğrencilere yönelik açık kapı politikasını etkili yürüttüğünü göstermektedir. Öğrencilerin "Dersler verimli geçmektedir." Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 16'ta verilmiştir.

Tablo 16. Dersler verimli geçmektedir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	5	% 1,44
Az	19	% 5,48
Orta	71	% 20,46
Çok	100	% 28,82
Tam	152	% 43,80

Tablo 16 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %1,44'ü hiç, %5,48'i az, %20,46'sı orta, %28,82'si çok, %43,80'i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre öğrencilerin, okullarındaki ders anlatım yöntem ve tekniklerini yeterli bulduklarını ve öğretmenlerin derslerde öğrenci seviyesine inebildiklerini söyleyebiliriz. Öğrencilerin "Sınıfta rahatlıkla oturabiliyor ve dersleri en iyi şekilde takip edebiliyorum." Sorusuna ilişkin öğrenci yanıtları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Sınıfta rahatlıkla oturabiliyor ve dersleri en iyi şekilde takip edebiliyorum.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	13	% 3,74
Az	26	% 7,50
Orta	69	% 19,88
Çok	86	% 24,78
Tam	153	% 44,10

Tablo 17 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %3,74'ü hiç, %7,50'si az, %19,88'i orta, %24,78'si çok, %44,10'u tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, sınıfların büyük bölümü fiziki bakımından ders dinlemeye uygun ortamlar olduğu anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin, "Öğretmenlerimiz tarafından derslerde konuya uygun araç ve gereçler kullanılmaktadır." ilişkin yanıtları Tablo 18'te verilmiştir.

Tablo 18. Öğretmenlerimiz tarafından derslerde konuya uygun araç ve gereçler kullanılmaktadır.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	7	% 2,02
Az	10	% 2,88
Orta	35	% 10,09
Çok	76	% 21,90
Tam	219	% 63,11

Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %2,02'si hiç, %2,88'i az, %10,09'u orta, %21,90'ı çok, %63,11'i tam olarak cevaplamışlardır. Araştırmaya katılan okullardaki öğretmenlerin çoğunluğu derslerde, konuya uygun araç ve gereçler kullandıkları görülmektedir. Öğrencilerin "Okulumuzdaki güvenlik önlemleri yeterlidir." Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Okulumuzdaki güvenlik önlemleri yeterlidir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	24	% 6,93
Az	37	% 10,66
Orta	103	% 29,68
Çok	69	% 19,88
Tam	114	% 32,85

Tablo 19 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %6,93'ü hiç, %10,66'sı az, %29,68'si orta, %19,88'i çok, %32,85'i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, orta ile tam olarak cevap veren öğrencilerin oranlarının bir birine yakın olduğu görülmektedir. Bazı okulların, okul güvenliği ile ilgili sorunları olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin, "Okul kantininde görevli kişiler öğrenciye güler yüzlü ve nazik davranmaktadırlar." Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Okul kantininde görevli kişiler öğrenciye güler yüzlü ve nazik davranmaktadırlar.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	32	% 9,22
Az	40	%11,53
Orta	71	%20,46
Çok	64	%18,44
Tam	140	%40,35

Tablo 20 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %9,22'si hiç, %11,53'ü az, %20,46'sı, orta, %18,44'ü çok, %40,35'i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okullardaki kantinde çalışan personelin öğrencilere güler yüzlü ve nazik davrandıklarını söyleyebiliriz. Öğrencilerin, "Okul yönetimine ilettiğim sorunların çözümünde gayret gösterilir." Sorusuna ilişkin öğrencilerin yanıtları Tablo 21'da verilmiştir.

Tablo 21. Okul yönetimine ilettiğim sorunların çözümünde gayret gösterilir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	19	%5,47
Az	25	%7,20
Orta	68	%19,59
Çok	81	%23,34
Tam	154	%44,38

Tablo 21 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %5,47'si hiç, %7,20'si az, %19,59'u orta, %23,34'ü çok, %44,38'i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrenciler tarafından okul yönetimine iletilen sorunların büyük bölümü okul yönetimi tarafından dikkate alındığını ve değerlendirildiğini söyleyebiliriz.

Öğrencilerin "Düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlere severek katılıyorum." ilişkin yanıtları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Düzenlenen sosyal ve kültürel faaliyetlere severek katılıyorum.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	18	%5,18
Az	16	%4,61
Orta	67	%19,30
Çok	61	%17,58
Tam	185	%53,33

Tablo 22 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %5,18'i hiç, %4,61'i az, %19,30'u orta, %17,58'si çok, %53,33'ü tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okulların büyük bölümünde sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenli olarak yapıldığı görülmektedir.

Öğrencilerin "Okulum sahip olduğum yetenekleri geliştirme imkânı sağlar." ilişkin yanıtları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23. Okulum sahip olduğum yetenekleri geliştirme imkânı sağlar.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	30	% 8,65
Az	32	%9,22
Orta	73	%21,04
Çok	70	%20,17
Tam	142	%40,92

Tablo 23 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %8,65'i hiç, %9,22'si az, %21,04'ü orta, %20,17'si çok, %40,92'si tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okullarda öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak, öğrencilerin kendi kabiliyetlerinin farkına varacak çalışmaların yapıldığı görülmektedir.

Öğrencilerin "Okulumuzda bayramlar, belirli gün ve haftalar amacına uygun şekilde düzenlenmektedir." Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Okulumuzda bayramlar, belirli gün ve haftalar amacına uygun şekilde düzenlenmektedir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	4	% 1,15
Az	6	%1,73
Orta	30	%8,65
Çok	58	%16,71
Tam	249	%71,76

Tablo 24 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %1,15'i hiç, %1,73'ü az, %8,65'i orta, %16,71'i çok, %71,76'sı tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okullarda kurulan sosyal kulüpler tarafından bayramlar, belirli gün ve haftalar amacına uygun şekilde kullandığı görülmektedir.

Öğrencilerin "Sınıfta görüş ve önerilerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum." Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Sınıfta görüş ve önerilerimi rahatlıkla dile getirebiliyorum.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	20	%5,76
Az	26	%7,49
Orta	67	%19,30
Çok	84	%24,22
Tam	150	%43,23

Tablo 25 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %5,76'sı, hiç, %7,49'u az, %19,30'u orta, %24,22'si çok, %4,23'ü tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin büyük bölümüm sınıf ortamında görüş ve önerilerini rahatlıkla dile getirebildikleri görülmektedir.

Öğrencilerin "Ders aralarında (teneffüs) ihtiyaçlarımı giderebileceğim alanlar/ortam mevcuttur." Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26. Ders aralarında (teneffüs) ihtiyaçlarımı giderebileceğim alanlar/ortam mevcuttur.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	7	%2,02
Az	18	%5,19
Orta	49	%14,12
Çok	64	%18,44
Tam	209	%60,23

Tablo 26 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %2,02'si hiç, %5,19'u az, %14,12'i orta, %18,44'ü çok, %60,23'ü tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okulların uygun bölümlerinde öğrencilerin teneffüs ve öğle aralarında dinlenebilecekleri, ihtiyaçlarını giderebilecekleri uygun ortamların olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin “Okulun içi (derslikler, koridor, WC vb.) ve dışı (bahçe) yeterince temizdir.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Okulun içi (derslikler, koridor, WC vb.) ve dışı (bahçe) yeterince temizdir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	50	% 14,41
Az	63	% 18,16
Orta	109	% 31,41
Çok	63	% 18,16
Tam	62	% 17,86

Tablo 27 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %14,41'i hiç, %18,16'sı az, %31,41'i orta, %18,16'sı çok, %17,86'sı tam olarak cevap vermiştir. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin büyük bölümü okulların dersliklerinin, koridorlarının, WC'lerinin istenilen düzeyde temizlenmediğini belirtmişlerdir. Okullardaki yardımcı personel eksikliğinin bu durumun en önemli sebebi olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin “Okul kantininde satılan gıda maddeleri kaliteli ve sağlıklıdır.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. Okul kantininde satılan gıda maddeleri kaliteli ve sağlıklıdır.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	44	% 12,68
Az	57	% 16,42
Orta	103	% 29,69
Çok	59	% 17,01
Tam	84	% 24,20

Tablo 28 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %12,68'si hiç, %16,42'si az, %29,69'u orta, %17,01'i çok, %24,20'si tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okul

kantinlerinde satılan ürünlerin kalitesi ve sağlıklı olması ile ilgili sorunlar olduğu görülmektedir. Okul kantinlerinin, Millî Eğitim Bakanlığının yayımladığı 2020/18 No'lu Genelgesi'ne uygun olmayan gıdaları sattığı anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin “Okulumuzun kantininde ihtiyaç duyduğum şeyleri bulabiliyorum.” (Kantin veya okul kooperatifi) Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Okulumuzun kantininde ihtiyaç duyduğum şeyleri bulabiliyorum. (Kantin veya okul kooperatifi)

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	42	% 12,10
Az	49	% 14,12
Orta	98	% 28,25
Çok	64	% 18,44
Tam	94	% 27,09

Tablo 29 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %12,10’u hiç, %14,12’si az, %28,25’i orta, %18,44’ü çok, %27,09’u tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin okul kantinlerinde ihtiyacı olan çoğu şeye ulaşmakta sorunlar yaşadığını göstermektedir. Aylık olarak yapılan denetimlerde kantin işletmelerine bu konularda uyarıda bulunmak sorunları azaltacaktır.

Öğrencilerin “Okulun rehberlik servisinden yeterince yararlanabiliyorum.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Okulun rehberlik servisinden yeterince yararlanabiliyorum.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	15	% 4,32
Az	17	% 4,90
Orta	46	% 13,25
Çok	71	% 20,46
Tam	198	% 57,06

Tablo 30 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %4,32’si hiç, %4,90’ı az, %13,25’i orta, %20,46’sı çok, %57,06’sı tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin okul rehberlik servislerine erişimde herhangi bir sorun yaşamadıklarını söyleyebiliriz. Rehberlik servislerine erişimin kolay olduğu okullarda gerek öğrencilerin bireysel sorunlarının gerekse disiplin sorunlarının daha az olacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin “Okulumuzda yeteri kadar sosyal, kültürel vb. faaliyetler düzenlenmektedir.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. Okulumuzda yeteri kadar sosyal, kültürel vb. faaliyetler düzenlenmektedir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	12	% 3,46
Az	34	% 9,80
Orta	69	% 19,88
Çok	71	% 20,45
Tam	161	% 46,41

Tablo 31 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %3,46’sı hiç, %9,80’i az, %19,88’i orta, %20,45’i çok, %46,41’i tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okullarda yeteri kadar sosyal, kültürel vb. faaliyetler yapıldığı görülmektedir.

Öğrencilerin “Okul binası ve diğer fiziki mekânlar (spor salonu, kütüphane, okul bahçesi vb.) yeterlidir.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Okul binası ve diğer fiziki mekânlar (spor salonu, kütüphane, okul bahçesi vb.) yeterlidir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	34	% 9,80
Az	51	% 14,70
Orta	105	% 30,26
Çok	61	% 17,58
Tam	96	% 27,67

Tablo 32 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %9,80’i hiç, %14,70’i az, %30,26’sı orta, %17,58’i çok, %27,67’si tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okullarda spor salonu, kütüphane, okul bahçesi vb. alanların yetersiz olduğu, okulların fiziki mekânlarının iyileştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin “Okulda sağlık problemleri olanlara veya sağlık problemi yaşayanlara yeterli ilgi gösterilmektedir.” Sorusuna ilişkin yanıtları Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33. Okulda sağlık problemleri olanlara veya sağlık problemi yaşayanlara yeterli ilgi gösterilmektedir.

	Öğrenci Sayısı	Geçerli Yüzde
Hiç	12	3,51
Az	20	5,86
Orta	46	13,49
Çok	70	20,52
Tam	193	56,62

Tablo 33 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %3,51'i hiç, %5,86'sı az, %13,49'u orta, %20,52'si çok, %56,62'si tam olarak cevaplamıştır. Elde edilen verilere göre, okullarda gerek okul yönetiminin gerekse öğretmenlerin sağlık problemi yaşayan öğrencilere yönelik olumlu yaklaşımlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu tür okullarda öğrencilerin kendilerini güvende hissedeceği ve öğrencilerin okula karşı olumlu algı oluşturacağı söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Öğrencilerin okul aidiyet duygusunu ve okul iklimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin olumlu bir okul iklimine ilişkin algılarını yordayan kişisel ve örgütsel değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, öğrencilerin olumlu okul iklimine ilişkin algıları okul paydaşlarının öğrencilere verdiği destek, öğrenci başarısı ve güven boyutlarında ele alınmıştır. Öğrencilerin cinsiyet, sınıf düzeyi ve okulun bulunduğu yerleşim yeri gibi demografik değişkenlerinin yanında, okulun öğrenciye sunduğu olanakların yeterliği, öğrencilerin akademik programlardan memnuniyeti, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve okul paydaşlarının öğrenciye karşı destekleyici davranış sergilemeleri, okuldaki şiddet algısı ve okula aidiyet duygusu yordayıcı değişkenler olarak incelenmiştir.

Yapılan araştırmada, öğrencilere bir takım anket soruları yöneltilmiş katılımcıların cevaplarından elde edilen verilerin analizi ve değerlendirmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler incelendiğinde, öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve okulun diğer paydaşlarının desteği ile akademik programlardan memnuniyet düzeyi arttıkça okul ikliminin destekleyici olarak algılanma düzeyinin arttığını göstermiştir.

Bununla birlikte, okuldaki şiddet ve güvensizlik algısı arttıkça okul ikliminin destekleyici olarak algılanma düzeyi azalmaktadır. Bu bulgular, etkili öğretmen özellikleri yanında okulun diğer paydaşlarının teşvik edici ve destekleyici davranış göstermesinin önemini yansıtmaktadır.

Öğrencilerini başarıya ve çalışmaya teşvik ederek destekleyen ve onların sevgi, ait olma ve başarı ihtiyaçlarını dikkate alan öğretmenler daha etkili olarak algılanmaktadır. Öğretmenine, okul yönetimine güven duyan öğrencilerin akademik başarılarının arttığı görülmektedir. Destekleyici ve güvenli bir sınıf ortamı öğrencilerin öğrenme isteğini artırır (Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2008).

Araştırmanın bulguları, Ornstein'in (1990) teşvik edici ve destekleyici bir öğretmeni, öğrencilerin yeteneklerine inanan ve onlara saygı gösteren bir kişi olarak betimlemesini destekler niteliktedir. Hoy ve diğerlerinin (1991) tanımladığı açık okul ikliminde, okul yöneticileri ve öğretmenler destekleyici davranışlar sergileyerek etkili bir liderlik özelliği gösterirler. Bu özellikler, öğrencilerin olumlu okul iklimi algılarının özellikle destekleyici öğretmen ve yönetici davranışları ve nitelikli bir akademik program ile ilişkisini anlaşılır kılmaktadır.

Okul ikliminin başka bir boyutu olarak ele alınan başarı odaklılık üzerinde, öğrencilerin sınıf düzeyi, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin destekleyici olarak algılanması, akademik programdan memnuniyet, öğretmen ve okul yöneticilerinin öğrenci sorunlarını çözmedeki istekleri ve okula aidiyet duygusu değişkenlerinin anlamlı yordayıcılar olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin destekleyici olarak algılanma, akademik programlardan memnuniyet ve okula aidiyet düzeyinin artması, öğrencilerin başarı algılarını geliştirmektedir. Bu bulgu, literatürdeki bazı araştırma sonuçlarıyla uyumlu gözükmemektedir. Örneğin, öğretmen etkililiğini ve öğrenci başarısını konu alan bir araştırmada, öğretmenlerin niteliği ve etkililiği ile öğrencilerin başarısı arasında pozitif bir ilişki bulunmuş,

akademik programların ve öğretim süreçlerinin niteliğinin öğrenci başarısını artırdığı sonucuna varılmıştır (Heck, 2009).

Araştırmadan elde edilen verilere göre öğrencilerin %42,36'sı, okulda öğretmenler tarafından kullanılan ders araç-gereçleri ile öğretim yöntem ve tekniklerinden memnun olduğu görülmektedir. Derslerde, dersin özelliğine uygun kullanılan ders araç-gereçleri ile seçilen öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenciye uygunluğu dersin öğrenci tarafından anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Nitekim Demir, S. & Gürol, G. (2015) yaptığı çalışmada farklılaştırılmış öğretim yöntem ve teknikleri ile seçilen ders araç-gereçlerinin dersin öğrenilmesini ve dolayısıyla öğrenci başarısını artırdığını ortaya koymuştur.

Okulun fiziki imkânlarına yönelik yapılan değerlendirmede öğrencilerin %30,26'sı, fiziki şartları orta düzeyde yeterli bulduğu görülmektedir. Okulun fiziki şartları öğrencinin okula sevecek gelmesini ve öğrencinin kendini okula ait hissetmesini sağlamayan en önemli etkenlerden biridir. Aydoğan (2012) yaptığı çalışmada öğrencilerin okulu sevdiklerinde ve kendilerini oraya ait olarak gördüklerinde eğitim öğretim faaliyetlerine olan ilgilerinin ve başarılarının arttığını ortaya koymuştur. Ayrıca Gürbüz, Erdem ve Yıldırım (2013) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin başarılı okulların fiziki yeterlilikler bakımından sorunsuz olduğuna inandıkları ve okulda başarı görmek isteyen yöneticilerin fiziksel olanakları ve alt yapı eksikliklerini gidermesi gerektiğini belirttikleri bulgusuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bulguları, öğrencilerin okul aidiyeti ve okul iklimi algıları ile öğretmenlerin ve okul yönetiminin destekleyici olarak algılanması (%43,6 tam, %29,9 çok) öğretmenlerin olumlu olarak algılanması, okul kaynaklarının yeterliliği, okula aidiyet ve akademik programdan memnuniyet değişkenleri arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bulguları, benzer olarak Özdemir ve diğerleri (2010) yaptıkları çalışmada öğrencilerin okul iklimi algılarının, öğretmenlerin ve yöneticilerin destekleyici olarak algılanması, akademik programdan memnuniyet ve okula aidiyet duygusu değişkenleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu desteklemektedir.

Araştırmada, öğrencilerin okul aidiyet duygusu ve okul iklimi algılarının destekleyici öğretmen, okul yönetimi ve diğer personel davranışları boyutunun önem sırasına göre anlamlı yordayıcıları, öğretmenlerin, yöneticilerin ve diğer personelin destekleyici olarak algılanması, okul kaynaklarının yeterliliği, okul fiziki durumunun eğitim-öğretim için uygun olması öğrenciler tarafından olumlu olarak algılanmıştır.

Öğrencilerin büyük bölümünün okul yönetimine ve öğretmenlerine ilettiği sorunlarının dinlenmesinden ve çözümü için gösterilen çabadan memnun olduğu görülmektedir. (%43,22 tam, %29,97 çok) Özgenel, (2020) tarafından yapılan araştırmada, öğrencilerin okul yönetimi ve öğretmenleri ile kurmuş oldukları olumlu iletişimin öğrencilerin okula olan bağlılıklarını ve güven duygularını artırdığı sonucu, bu çalışmamızı destekler niteliktedir.

Öğrencilerin "ölçme ve değerlendirme iş/işlemleri yapılırken öğretmenlerin objektif/tarafsız davrandıklarını belirtmişlerdir (%42,36 tam). Bu oran oldukça yüksek çıkmıştır. Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme iş/işlemlerinde tarafsız davranması öğrencilerin öğretmenlerine olan güveni duygusunu artıracığı, okul atmosferine olumlu etkisinin olacağı düşünülmektedir. Koy, Smith&Sweetland, (2002) tarafından yapılan araştırma sonuçlarını da bu bulguyu destekler niteliktedir. Öğretmen ve yöneticilerin eşit, adil, demokratik davranışları olumlu bulunmuş, bu durum açık güvenilir bir ortamı oluşturmuştur.

Araştırmada, "Okulumuzdaki yöneticilere, öğretmenlere ve diğer yardımcı personele güvenirim." Sorusuna verdikleri cevap olumlu bulunmuştur (%40,28 tam). Öğrencilerin okul yöneticilerine,

öğretmenlerine ve diğer personele olan güveni, öğrencinin okula olan aidiyet duygusu ile akademik başarısını artıracaklarını düşündürmektedir. Isakson ve Jarvis (1999), tarafından yapılan araştırma sonuçlarını da bu bulguyu destekler niteliktedir. Öğrencilerin okula aidiyet duygularıyla not ortalamaları arasında olumlu yönde ilişki olduğunu ve okula aidiyet duygusu yüksek olan öğrencilerin akademik başarılarının da daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Araştırmada öğrenciler, "Okulda kendimi güvende hissediyorum." Sorusuna % 47,29'u tam olarak cevaplamıştır. Okulda kendini güvende hisseden öğrencilerin okul aidiyetlerinin yüksek olacağı, okul aidiyeti yüksek olan öğrencilerin ise akademik başarılarının yüksek olacağı düşünülmektedir. Çobanoğlu ve Badan'a (2016) göre de güvenli, düzenli okul ve çevresinin en önemli özelliği, öğrenmeye olanak sağlayan okul iklimi olduğunu öne sürmüştür.

"Dersler verimli geçmektedir." Sorusuna öğrencilerin %43,80'i tam olarak cevaplamıştır. Öğretmenlerin, derse hazırlıklı gelmesi, öğrenciyi derse motive etmeleri, öğrenciler ile olumlu iletişim kurabilmeleri ve mizah dilini kullanabilmeleri gibi becerileri ve yeterlilikleri, öğrencilerin okulunu sevmesi, beklenen sosyal becerileri göstermesi başarılı okulun unsurları olarak görülebilir. Uğurlu ve Demir'in (2016) yaptığı çalışmalarda da benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Öneriler

- Araştırmanın sonuçlarına dayanarak öğrencilerin okul iklimini daha olumlu algılamasını sağlayacak okul merkezli uygulama ve etkinliklerin geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Öğretmenler ve okul yöneticileri öğrencilere karşı daha destekleyici ve olumlu bir iletişim tarzı benimsemelidir.
- Sosyal faaliyetler aracılığıyla öğrencilerin şiddetten arınık bir okul ortamında öğrenim görmeleri sağlanmalıdır.
- Ders içerikleri, programlar ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin okula bağlanma duygusunu geliştirici yönde olmalıdır.
- Okulun fiziki ortam ve olanaklarının geliştirilmesi öğrencilerin başarısı açısından önemli görülmelidir.
- Millî Eğitim Bakanlığının özellikle öğrenci sayısı fazla olan ve riskli yerleşim merkezlerinde bulunan okullar için güvenlik görevlisi tahsis etmelidir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından güvenlik kamerası bulunmayan okullara ödenek gönderilerek, okulların güvenlik sorunları çözümlenmelidir.
- Öğrenciler, dersliklerin, okul koridorlarının, WC ve lavaboların, okul bahçelerinin yeterince temizlenmediğini belirtmişlerdir. Okullardaki temizlik görevlisi sayısı artırılmalı ve temizlik görevlilerine okul yönetimi tarafından görevleri tebliğ edilmelidir.
- Okul kantininde satılan gıda maddeleri kaliteli ve sağlıklı hale getirilmeli, Millî Eğitim Bakanlığının 10/11/2020 tarihli ve 16476274 Sayılı Okul Kantinlerinde Satılacak Gıdalar ve Eğitim Kurumlarındaki Gıda İşletmelerinin Hijyen Yönünden Denetlenmesi konulu 2020/8 no'lu genelgesi kapsamında denetimler yapılarak, okul kantini işletmecileri uyarılmalıdır.
- Okul binası ve diğer fiziki mekânlar (spor salonu, kütüphane, okul bahçesi vb.) öğrencilerin kullanımı için düzenlenmelidir. Yeni yapılacak okulların projelerinde mutlaka spor salonu, kütüphane, konferans salonu vb. alanlara yer verilmelidir.

- Öğrencilerin olumlu bir okul iklimine ilişkin algılarını etkileyen değişkenlerin belirlenmesi amacıyla neden-sonuç ilişkilerinin ortaya konacağı araştırmalar da yapılabilir. Ayrıca, öğrencilerin okul iklimine ilişkin algılarını daha derinlemesine incelemek için gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel araştırma yöntemleri kullanılabilir.

Referans

- Altındağ, M. (2015). İlköğretim okullarında okul yaşamının niteliği. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Anderman, E. M. (2002). School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of Educational Psychology, 94*, 795–809.
- Bowers, F. E. (1997). Improving the peer interactions and peer acceptance rate of children through the use of positive peer statements. Unpublished doctoral dissertation. The University of Southern Mississippi, United States.
- Blum, R. (2005). School connectedness: Improving students' lives. John Hopkins Bloomberg School of Public Health. Baltimore, MD.
- Coyne, I. T. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful And Theoretical Sampling; Merging Or Clear Boundaries? *Journal of Advanced Nursing, 26*(3), 623-630
- Cueto, S., Guerrero, G., Sumimaru, C., & Zevallos, A. M. (2010). Sense of belonging and transition to high schools in Peru. *International Journal of Educational Development, 30*, 277–287
- Çobanoğlu, F. & Badavan, Y. (2016). Başarılı okulların anahtarı: etkili okul değişkenleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (26)*, 114-137
- Demir, S. & Gürol, G. (2015). Farklılaştırılmış öğretim yöntemlerinin derin ve yüzeysel öğrenen öğrencilerin kalıcılık puanları üzerindeki etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5*(2), 187-206, <http://dx.doi.org/10.14527/pegegog.2015.010>.
- Goodenow, C. (1992a). Strengthening the links between educational psychology and the study of social contexts. *Educational Psychologist, 27*(2), 177-196.
- Goodenow, C., & Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban students. *The Journal of Experimental Education, 62* (1), 60-71.
- Gürbüz, R., Erdem, E. & Yıldırım, K. (2013). Başarılı okul müdürlerinin özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (20)*, 167-179. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/47944/606579>

- Halpin, A. W., & Croft, D. B. (1963). The organizational climate of schools. Chicago: Midwest Administration Center of the University of Chicago.
- Heck, R. H. (2009). Teacher effectiveness and student achievement: Investigating a multilevel cross-classified model. *Journal of Educational Administration*, 47(2), 227-249.
- Hamm, J. V., & Faircloth, B. S. (2011). The dynamic reality of adolescent peer networks and sense of belonging. *Merrill-palmer Quarterly*, 57(1), 48-72.
- Hoy, W. K., and Miskel, C. G. (1987). *Educational administration: Theory, research, and practice (3rd edition)*. New York: Random House.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J., & Kottkamp, R. B. (1991). *Open schools / healthy schools: Measuring organizational climate*. Newbury Park: SAGE.
- Hoy, W. K., & Hannum, J. W. (1997). Middle school climate: an empirical assessment of organizational health and student achievement. *Educational Administration Quarterly*, 33(3), 290-311.
- Isakson, K., & Jarvis, P. (1999). The adjustment of adolescents during the transition into high school: A short term longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, 28, 1 – 26
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 15. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Leonard, C. A. R. (2002). Quality of school life and attendance in primary schools. Unpublished doctoral dissertation. University of Newcastle, Australia
- Lewis, S. (2015). Qualitative Inquiry And Research Design: Choosing Among Five Approaches. *Health Promotion Practice*, 16(4), 473-475.
- Mcneely, A. C., Nonnemaker, J., M., & Blum, R. W. (2002). Promoting school connectedness: evidence from the national longitudinal study of adolescent health. *Journal of School Health*, 72(4), 138-146.
- Nichols, S. L. (2008). An exploration of students' belongingness beliefs in one middle school. *The Journal of Experimental Education*, 76(2), 145-169.
- Ornstein, A. C. (1990). *Foundations of education*. New Jersey: Houghton Mifflin Company
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E., & Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 213-224.
- Özdemir, S. ve Sezgin, F. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin yönetici ve öğretmen desteği, algılanan şiddet ve okul memnuniyetine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 181-199.

- Özdemir, S., Yalın, H. İ. ve Sezgin, F. (2008). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (Yenilenmiş Altıncı Baskı). Ankara: Nobel.
- Özgenel, M.(2020). *Örgüt ve okul ikliminin tanımı*. M.Özgenel (Ed.), *Örgüt ve okul iklimi* (ss.1-14).Ankara:Nobel.
- Sarı, M. (2012). *Empatik sınıf atmosferi ve arkadaşlara bağlılık düzeyinin lise öğrencilerinin okul yaşam kalitesine etkisi*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 18(1), 95-119.
- Sarı, M. (2013). *Lise öğrencilerinde okula aidiyet duygusu*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 147-160.
- Smith, P. A., & Sweetland, S. R. (2002). *The development of the organizational climate index for high schools: Its measure and relationship to faculty trust*. The High School Journal, 86(2), 38-49.
- Turan, S. (1998, October-November). *Measuring organizational climate and organizational commitment in the Turkish educational context*. Paper Presented at the Annual Meeting of the University Council for Educational Administration. St. Louis, MO (ED 429359).
- Uğurlu, C. & Demir, A. (2016). *Etkili okullar için kim ne yapmalı?* Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(1), 53-75.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17399/181878>
- Yavuzer, H. (2004). *Okul çağı çocuğu*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yıldırım, A.,& Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara. Seçkin Yayıncılık.
- Wilner, J. (2011, February). Student satisfaction is key to school success: How much are schools responsible? PsychCentral: Adventures in Positive Psychology with Joe Wilner. <http://blogs.psychcentral.com> adresinden 26 Mayıs 2011 tarihinde alınmıştır.